Maastricht in Beeld

De Onze Lieve Vrouw van Lourdeskerk

67

februari 2025

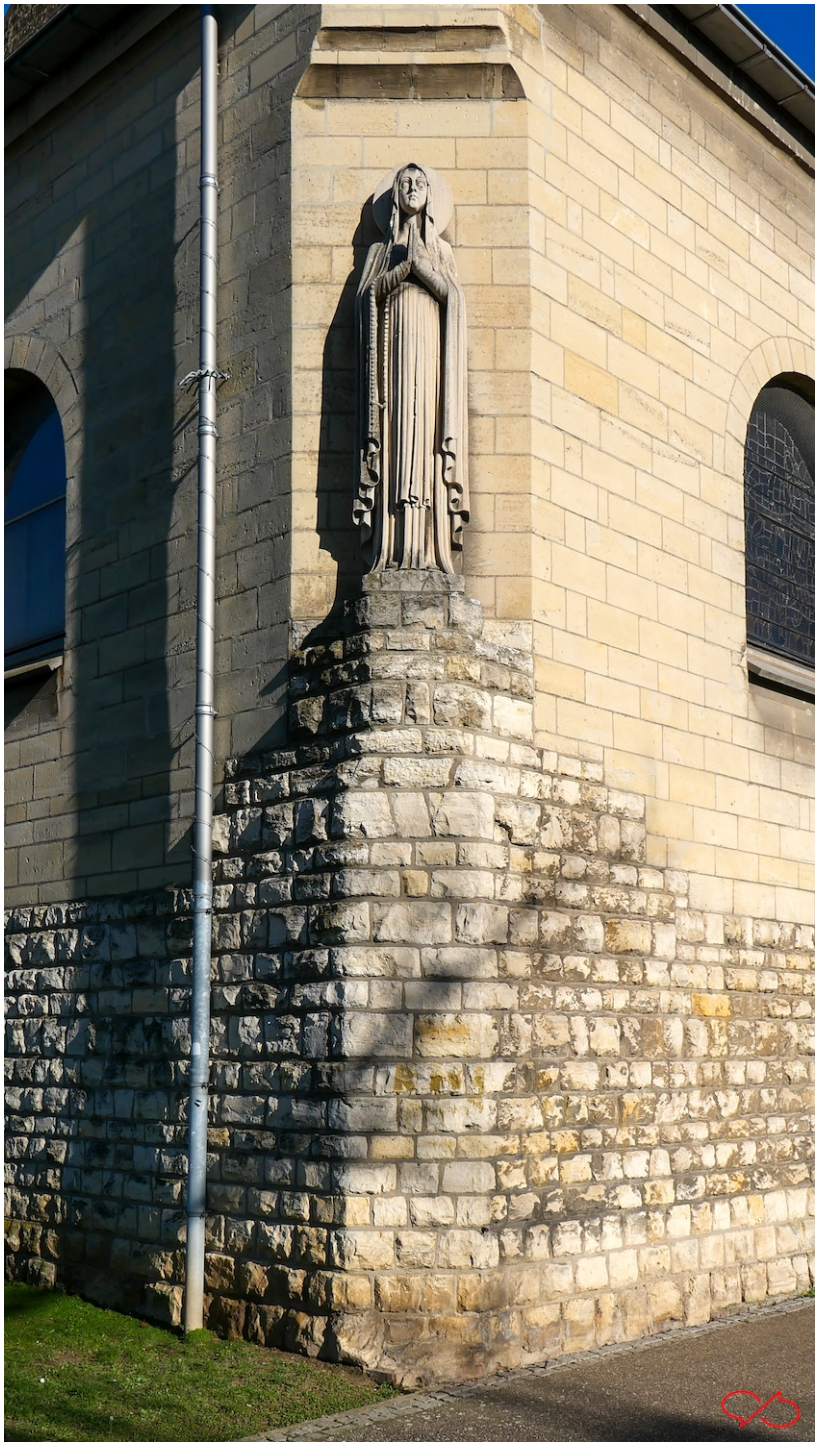

De Onze Lieve Vrouw van Lourdeskerk in Wittevrouwenveld

Toen in 1867 de ommuring van de stad afgebroken kon worden, was het toegestaan om buiten de muren te bouwen. En dat was dringend nodig, het was in de stad veel te vol geworden.

Een van de eerste grote uitbreidingen was de buurt Wittevrouwenveld aan de oostkant van de stad, voorbij het station. De buurt is genoemd naar de landerijen van het Wittevrouwenklooster aan het Vrijthof, het gebied is van oudsher zo bekend.

Rond 1924 verrezen de eerste woningen en ontstond er een stratenplan. Er was al snel een kerk nodig en daarvoor werd in 1923 de parochie Wittevrouwenveld gesticht. In 1924 werd er een noodkerk gebouwd. Architect Frits Peutz ontwierp in 1938 de huidige kerk, hij had een vroegchristelijke basilica voor ogen. Hij heeft inspiratie opgedaan bij de Sant'Apollinare in Classe bij Ravenna in Italië. Aannemersbedrijf Gebroeders Bronswaer deed de bouw.

Het gebouw heeft een kenmerkend uiterlijk. En het is een Rijks- en Provinciaal monument.

Adres: Lourdesplein Maastricht
Wikipedia: wikipedia.org/wiki/Onze-Lieve-Vrouw-van-Lourdeskerk_(Maastricht)

Het gebouw heeft de vorm van een vroegchristelijke basilica: een rechthoekige hal met hoog middenschip en lagere zijbeuken en een halfronde apsis, kleine boogvormige ramen en de dakbedekking in de vorm van monniken en nonnen (bolle pannen op holle pannen) in rode steen. Door de transepten heeft de plattegrond de vorm van een kruis. Aan de voorzijde is een narthex, het voorportaal, het dak daarvan loopt door in de zijbeuken. Aan de straatkant is rechts de Mariakapel en links de bijna massieve kerktoren. Die staat iets scheef ten opzichte van het plattegrond.

De onderste laag steen, de plint, is gebouwd met Kunrader breuksteen. Daarop staan de muren in mergel. De lichtgele kleur, de rode daken, de boogvormige ramen en de massieve toren dragen bij aan het idee van een vroegchristelijke kerk.

Op de hoek van de Mariakapel is een afschuining waartegen het beeld van Onze Lieve Vrouw van Lourdes staat. Een stijlvol beeld van een vrouw, de handen gevouwen, de ogen geloken, achter het hoofd een aureool, gekleed in prachtige plooien, aan de rechter arm een rozenkrans. De Onze Lieve Vrouw is Bernadette Soubirous, ze wordt ook Marie-Bernard van Lourdes genoemd. Ze kreeg als veertienjarige achttien verschijningen van Maria, de bedevaartplaats Lourdes is daarvan het gevolg. Ze werd in de jaren van de bouw wereldwijd geëerd.

Op deze foto's zijn de dakpartijen goed te zien. Het vierkante tentdak van de toren en de Mariakapel, het lessenaarsdak van de narthex en de zijbeuken, het schip heeft een zadeldak en de transepten ook, al zijn die asymmetrisch. De sacristie aan de achterzijde heeft een geknikt schilddak. De apsis heeft een zadeldak dat aan de oostzijde afgerond is.

Op de foto hieronder zien we links de toren, rechts de Mariakapel, op de voorgrond de narthex met de ingang en daarboven het middenschip. Alle ramen zijn rondboogramen, behalve het ronde venster. Duidelijk is de plint van Kunrader breuksteen te zien.

De basilica was in de Romeinse tijd een gebouw voor markten, handel, bankgebouw en rechtspraak. Het was een rechthoekige hal met middenschip en zijbeuken, het middenschip was hoger en bevatte ramen, de lichtbeuk. Er was ook een halfronde uitbouw, de apsis. Die was er voor toespraken; de spreker sprak tegen de halfronde vorm, zijn stem werd gericht weerkaatst en was daardoor in het middenschip goed te verstaan. De spreker stond zo wel met z'n rug naar het publiek. Toen het christendom opkwam en men naar gebedsruimtes zocht, waren gebouwen met deze indeling zeer goed bruikbaar. Later werd de grondvorm uitgebreid met transepten waardoor de kruisvorm ontstond. Er zijn veel kerken op dit grondplan gebaseerd, maar andere vormen komen ook voor.

In de jaren 60 vond men het een probleem dat de priester met z'n rug naar de gelovigen stond, maar

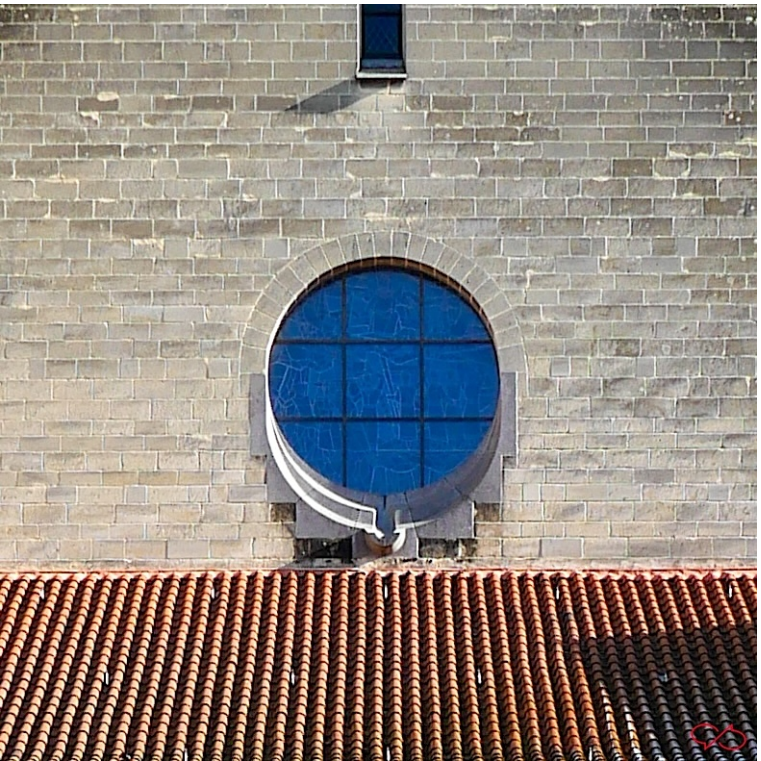

via elektrische versterkers en boxen werd z'n stem luid genoeg en goed te verstaan. De priester wendde zich tot de gelovigen die dat dankbaar aanvaardden.

Ook de architect heeft hier en daar de strakke vorm wat losgelaten. Zo is er boven de zijdeur een hardstenen luifel op voluten en onder het ronde raam is een hardstenen goot met waterspuwer.

De sobere vormgeving valt op, er zijn weinig versieringen. Door de soberheid maakt het een traditionele en toch ook een plezierige indruk. Dat komt door de kleuren geel en rood en door tal van kleine details als een gemetselde boog rond de ramen. Of de middenzuiltjes in de galmgaten van de toren. Men wilde hiermee voorkomen dat de toren zou worden aangezien voor een watertoren. Toch is het rijke roomse leven (daarmee wordt de ritueelrijke uiting van het katholicisme, allerlei overdaad, bedoeld) in de vormgeving niet terug te vinden.

Rond het hele gebouw is de plint, het onderste deel van de muren, die gebouwd is in ruw gekapte steen. Met strijklicht komt de plint werkelijk tot leven en laat z'n reliëf zien. Op verschillende hoeken van het gebouw worden de plinten stapsgewijs hoger, ook dat is een versierend element.

De Doopkapel bevindt zich in de voet van de toren. In het midden is een achtzijdige verlaging, de aanwezigen kunnen op de treden zitten. In het midden staat het stenen doorvont met rondom uitgebeeld Jezus als visser. En een bronzen deksel met daarop de tekst: + VERREZEN + TOT + EEN + NIEUW + LEVEN + MET + CHRISTUS.

Bovenin de toren hangen drie luidklokken, twee kleinere en een grote die met een touw geluid wordt, pastoor Mattie Jeukens wilde voor de foto wel een slagje doen.

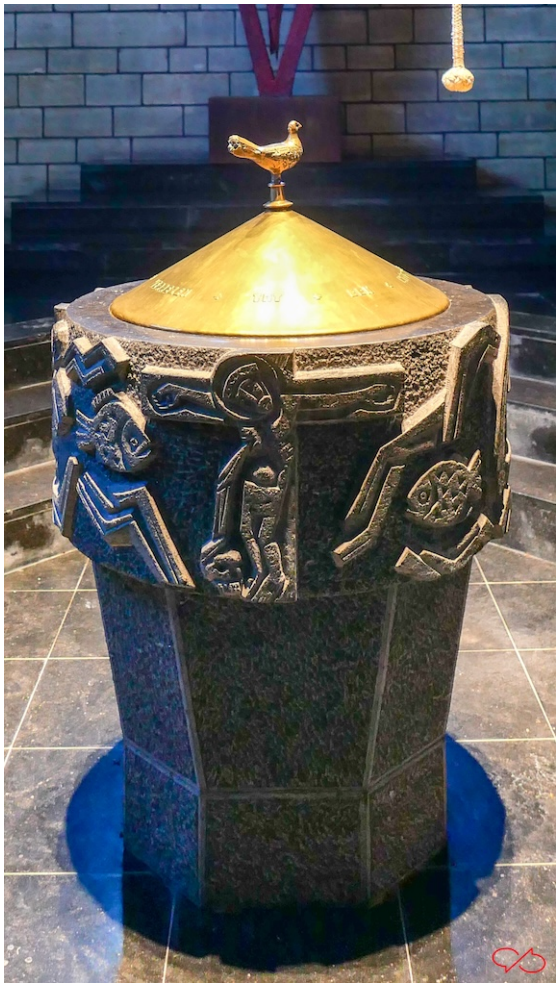

De voorbouw, dat zijn de Mariakapel, de narthex en de toren, zijn in 1941 gebouwd.

Het hek dat de narthex scheidt van de kerk is ontworpen door Frits Peutz. In de kerk zien we een beeld van Charles Vos: Sint-Antonius met Jezus op z'n arm. In z'n rechterhand heeft hij een lelie. Het beeld komt uit de gesloopte kerk van de jezuïeten aan de Tongersestraat.

Er is een Piëta, Jezus is net van het kruis genomen, hij ligt op Maria's schoot. Links naast Jezus liggen de spijkers en de doornenkroon. Het beeld komt uit München en is gemaakt rond 1900. Dan de beeldengroep 'De rozenregen van de heilige Theresia van Lisieux'. Die is van geverfd en verguld hout. In de Mariakapel staat bovenstaand gepolychromeerde houten beeld van Onze Lieve Vrouw van Lourdes. In haar aureool staat 'IK BEN DE ONBEVLEKTE ONTVANGENIS'.

Er zijn twee kruiswegstaties. Een in de kerk en een in de toren.

Die in de kerk is gemaakt door Clementine Alberdingk (Klosterneuburg, 1890-1966). Men noemde haar ook Tini. Ze was schilder, graficus en glazenier. Van 1908-1910 studeerde ze aan de Rijksacademie in Amsterdam. Ze kwam in 1930 opnieuw naar Nederland en vond werk in de Kunstwerkplaatsen Cuypers & Co van Joseph Cuypers te Roermond. In 1937 ging ze terug naar Oostenrijk. De statie is rond 1935 gemaakt in het atelier van Cuypers, de schilderingen zijn gemaakt op hardboard.

Haar kerkramen zijn te vinden in de Abdijkerk Rolduc in Kerkrade-Rolduc (1931), de Bernadettekerk in Abdissenbosch (1935) en in de Theresia/Carmelkapel in Heerlen (1936). Ook zijn er ramen in IJsselstein en Haarlem.

Dan is er de zeer karakter-volle statie van Pater Reinald Rats OFM (Udenhout, 1900-1979). Hij was beeldhouwer, graficus en tekenaar. Deze statie van gekleurde keramiek was oorspronkelijk voor de seminariekapel van de franciscanen in Venray en kwam terecht in de Sint-Guliëlmuskerk in Wittevrouwenveld. Die kerk is niet meer rooms-katholiek. Nu hangt deze statie in de torenruimte boven de doopkapel. De statie zit vol dramatiek.

OFM betekent *Ordo Fratrum Minorum*, de orde der minderbroeders.

De beeldengroep van de Twaalf Apostelen. We zien Petrus met de sleutels van de hemelpoort en de wereld en Sint-Andreas.

In het midden Maria met kind, een Sedes sapientiae, Zetel der wijsheid: Maria zit op een troon en heeft haar kind op schoot. Kwam oorspronkelijk ook uit de Sint-Guliëlmuskerk.

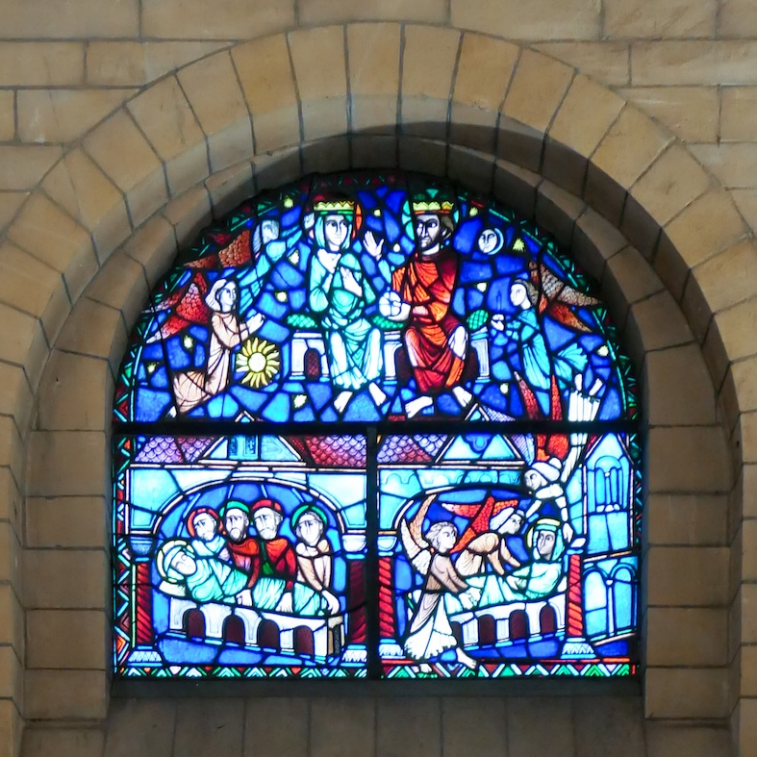

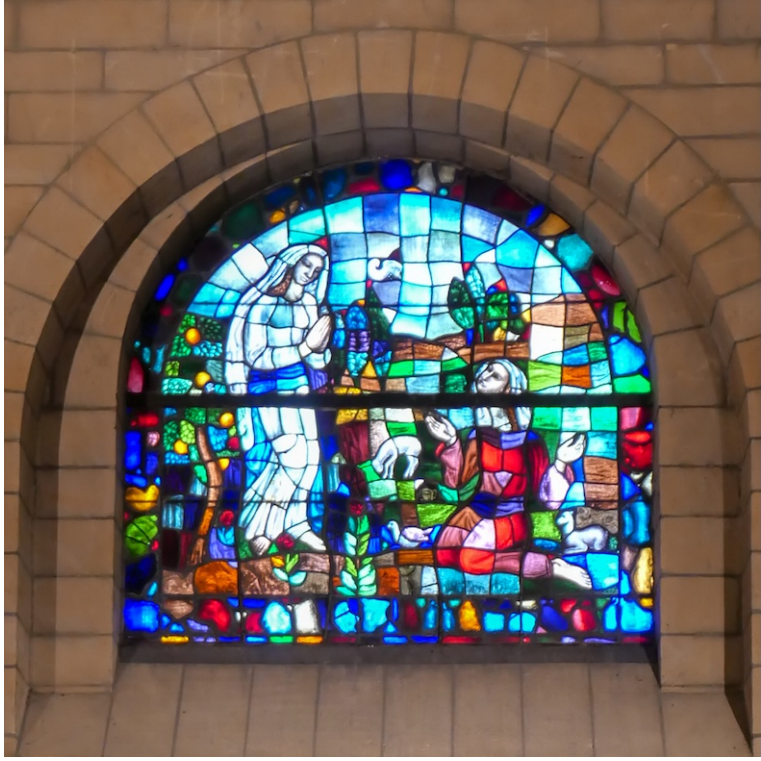

1 2

3 4

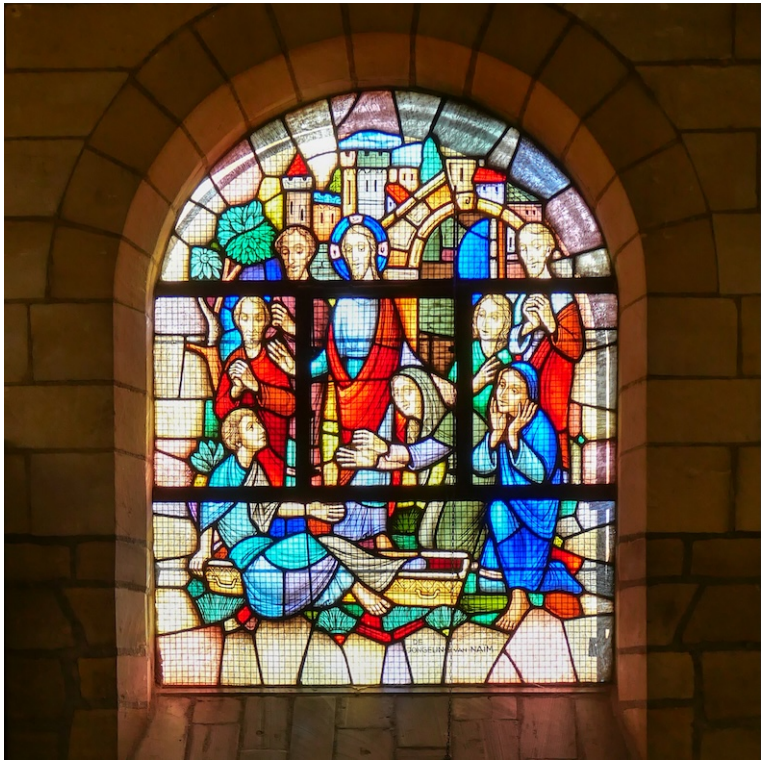

Er zijn glas-in-loodsramen van verschillende kunstenaars. Linker pagina: 1 Frans Sleijpen en 2 onbekende kunstenaar.
3 Eugene Laudy, 1960; 4 Jos Eggen, 1960. Deze pagina twee ramen van de acht in het noordelijk transept. Ze zijn in 1960 gemaakt door Joep Nicolas. Volgens pastoor Mattie Jeukens houdt de mis niet op na het religieuze deel. Voor wie daarna nog contact wil hebben met anderen is er een koffiehoek, er zijn toiletten in de blauwe container.
De neorenaissance preekstoel is afkomstig uit een rooms-katholieke kerk in Nieuwerkerk a/d IJssel.

Er zijn aan de oostkant, aan weerszijden van de apsis, twee altaren. Het linker is het Maria-altaar, een mozaïek gemaakt door Pater de Kort in 1960: de OLV van de Wonderdadige Medaille en de Verdrijving uit het Paradijs. Het rechter is het Sint-Jozefaltaar, een houtsnede. In 1969 gemaakt door Kurt Preuss uit de Selfkant.

Tot slot de kapconstructie boven het schip. Bij ieder raam staat een ladder. En er staan twee stoelen klaar voor wie met zichzelf in dialoog wil. Op de foto daaronder de zien we de halfronde apsis met de kapconstructie.

Maastricht in Beeld kortweg MiB

MiB is een fotomagazine voor liefhebbers van de stad Maastricht. De opzet is simpel: interessante onderwerpen, behoorlijke foto's, korte stukken tekst met wat uitleg en achtergronden en een nette layout.

Dit magazine is gratis en komt uit de Boekenkast van Peter Scheele: https://pjscheele.nl

Ik wens u veel kijk- en leesplezier.

Peter Scheele

Colofon
Camera: Panasonic Lumix LX100, Make II
Bewerking: Adobe Lightroom Classic 14.0.1
Opmaak: Apple Pages 14.3
Font: Odile Light van Kontour
Foto's, tekst en opmaak: Peter Scheele